

NOTAT

7. november 2014

Danskerne generelt mere EU-lunkne – fordele skal være konkrete, hvis tendens skal vendes

Kontakt:

Direktør, Bjarke Møller

+45 51 56 19 15

bjm@thinkeuropa.dk

RESUME Inden for det seneste år er danskerne blevet mere lunkne og afventende i synet på Den Europæiske Union. Flere danskere er ved at komme i tvivl, om EU er godt for Danmark. Der er ikke længere et solidt flertal, der har den opfattelse, at EU-samarbejdet er godt for Danmark, eller at samarbejdet bør styrkes. De overbeviste EU-tilhængere er ved at tabe terræn på udvalgte områder, og langt flere borgere vipper mellem et ja eller et nej uden at have taget klar stilling. Men det er foreløbig sket, uden at den hårde EU-skepsis er blevet styrket.

Det viser en ny meningsmåling blandt 1018 repræsentativt udvalgte danskere i alderen 18-74 år, som YouGov har foretaget for Tænketanken EUROPA. Den rummer en række opsigtsvækkende tendenser. Helt overordnet er der en stigende tvivl og mere afventende holdning sammenlignet med en meningsmåling, der blev lavet af Megafon for Tænketanken EUROPA i september sidste år. Mange danskere er bekymret over tab af suveræniteten, og et flertal mener bl.a., at Danmark har for lille indflydelse i EU. Et stort flertal vil stadig bevare forbeholdet over for euroen og forsvarsforbeholdet, men samtidig har danskerne en pragmatisk eller ligefrem positiv holdning til et udvidet samarbejde på flere områder.

Danskerne er nu klar til et udvidet samarbejde på det retlige område, da der er et markant flertal, der enten ønsker at afskaffe retsforbeholdet eller at erstatte det med en tilvalgsordning. Undersøgelsen dokumenterer samtidig, at danskerne ønsker et stærkt EU indenfor miljø, energi, økonomi og udenrigspolitik. Der er samtidig en stigende forskel mellem generationerne i synet på EU. De unges vægelsind i forhold til EU er steget kraftigt i det forløbne år, fordi flere er kommet i

tvivl eller har indtaget en hverken-eller position, hvor de ældre over 65 år generelt er langt mere positive over for det europæiske projekt.

HOVEDKONKLUSIONER:

- Danskerne er blevet mere kølige over for europæisk integration under krisen. Siden sidste år er det flertal forduftet, der syntes, at EU er godt eller meget godt for Danmark. Langt flere danskere er kommet i tvivl om værdien af EU-samarbejdet.
- Danskerne er konkrete, men ikke abstrakte europæere, forstået på den måde at fordelene skal være tydelige og substantielle. En del er afventende og tager pragmatisk stilling fra sag til sag. Kun 1/3 af befolkningen mener, at EU-samarbejdet helt overordnet skal styrkes, men samtidig ønsker et stort flertal, at EU styrkes på konkrete områder som bl.a. det retlige område, miljø og energi.
- Der er stadig en suverænitetbaseret forsvarsmekanisme hos danskerne, når de bliver spurgt, om de 22 år gamle EU-forbehold skal afskaffes, men et stort flertal er klar til et udvidet EU-samarbejde via en tilvalgsordning.
- En ny generationskløft er under opsejling i synet på EU. De ældre borgere på over 65 år er meget mere proeuropæiske, men den unge generation har ikke samme historiske hukommelse og er mere afventende og uafklarede. Og langt flere unge svarer, at de ikke ved, hvad de mener om EU.
- Mange danskere efterlyser et større fokus på EU i medierne, og hvis der var folkeafstemning i morgen, ville de i første række søge efter viden via nyhedsudsendelser i tv og radio.

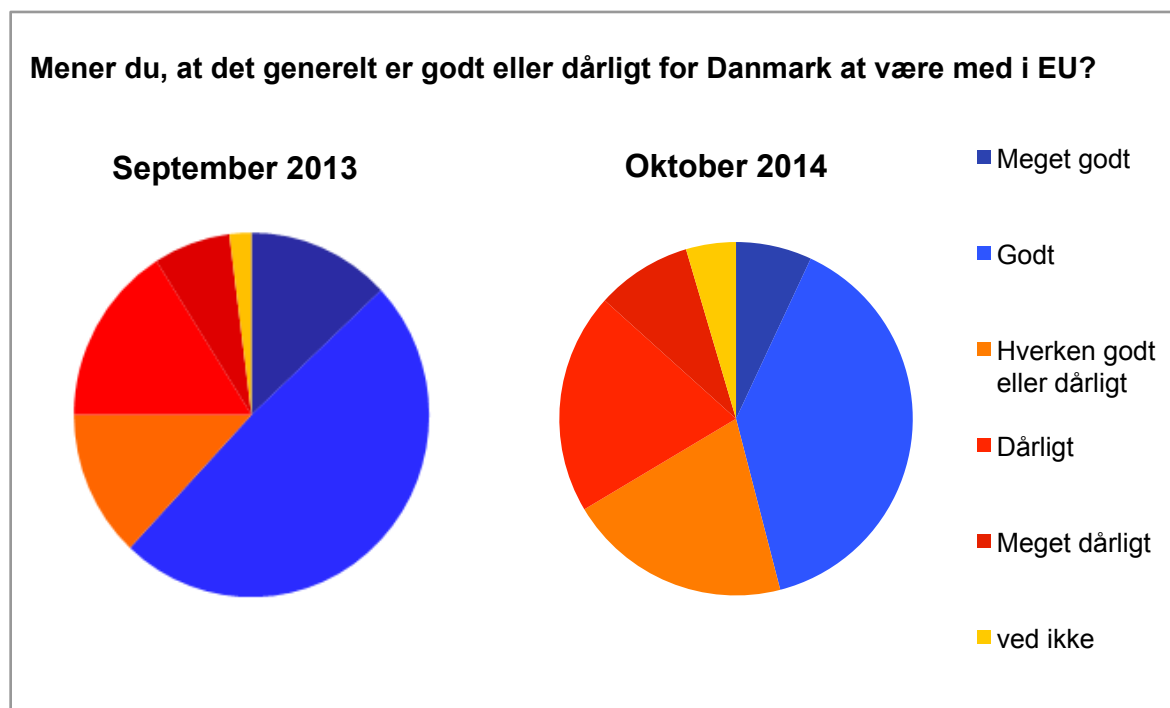
Det store holdningskred

Flere danskere er i løbet af det seneste år blevet mere lunkne over for EU-samarbejdet. Og der er tale om et markant stemningsskred. Det viser en ny meningsmåling, som YouGov har udarbejdet for Tænketanken EUROPA i oktober blandt 1018 repræsentativt udvalgte vælgere i alderen 18-74 år. Den stigende euroskepsis, der allerede slog igennem i forbindelse med europaparlamentsvalget, er ved at sætte sine spor blandt danske vælgere, der fremstår som mere afmålte og mindre begejstrede i grundsynet på Den Europæiske Union.

En Megafon-måling i september sidste år viste, at 62 pct. af danskerne mente, at det generelt er godt eller meget godt for Danmark at være med i EU. Den nye YouGov undersøgelse har spurgt folk om det samme, men i dag har kun 46 pct. af vælgerne den holdning. Og i dag mener 29 pct., at det er dårligt eller meget dårligt for Danmark at være med i EU, hvor det var 23 pct. sidste år. Samtidig er flere blevet vægelsindede, da en femtedel af vælgerne mener, at EU er hverken godt eller dårligt for Danmark.

Figur 1: Voksene tvivl

Danskerne holdninger til EU, procentvis fordeling.

Kilde: Megafon meningsmåling september 2013 og YouGov meningsmåling oktober 2014, Tænketanken EUROPA

Danskerne udtrykker også større skepsis i forhold til det overordnede spørgsmål, om det vil være godt for Danmark, hvis EU-samarbejdet styrkes. Kun 7 pct. erklærer sig helt enig, og 26 pct. siger, at de er overvejende enig i dette, sammenlignet med henholdsvis 26 pct. og 31 pct. i september 2013. Hvor det for et år siden var over halvdelen af befolkningen, som sagde, at det var godt for Danmark at styrke EU-samarbejdet, er det nu kun en tredjedel af befolkningen.

Det er ikke fordi nej-siden og euroskeptikerne som sådan er blevet styrket, men i forhold til sidste år placerer dobbelt så mange danskere (26 pct.) sig i den hverken-eller midtergruppe, der vipper mellem et ja og et nej. Desuden erklærer 15 pct., at de ikke ved, hvad de skal svare på spørgsmålet. *Ved ikke* gruppen er tredoblet på et år. Tvivlen er blevet langt mere fremherskende. Tendensen er tydelig, uanset hvad der måtte være årsagerne til den.

Holdningsskiftet er så markant, at det er en tendens, der ikke bør ignoreres. Det er dog her vigtigt at understrege, at tænketankens to undersøgelser er udført af to forskellige opinionsinstitutter, hvorfor der må tages enkelte forbehold. 2013 undersøgelsen blev foretaget af Megafon, der lavede telefoninterviews blandt 1012 vælgere i perioden 10.-27. september 2013.

Den seneste undersøgelse er derimod en webbaseret spørgeskemaundersøgelse blandt 1018 vælgere, der er foretaget af YouGov. Det er begge repræsentativt udvalgte populationer, men metodeforskellene – telefon vs. web – kan bl.a. betyde, at lidt flere af de adspurgte i den webbaserede undersøgelse vælger hverken-eller og ved ikke svar, når de ikke sidder overfor en person i den anden ende af telefonen. Desuden bør det noteres, at i forhold til andre opinionsinstitutter har YouGov-panelet tidligere haft en relativ overvægt til Dansk Folkeparti-vælgere, mens f.eks. socialdemokraterne har ligget få procentpoint lavere. Derfor kan man ikke afvise, at den målte euro-skepsis er en anelse højere i denne YouGov rundspørge end i målinger fra andre opinionsinstitutter.

Danskerne er nuancerede, men ikke hårde euroskeptikere

Undersøgelsen dokumenterer, at man skal være forsigtig med at drage definitive konklusioner om, at danskerne generelt er blevet kritiske over for EU-projektet, for det er en myte, der ikke holder. Det store flertal af danskerne er ikke hårde euroskeptikere, der bare pr. definition er kritiske over for alt fra EU eller stiller spørgsmål ved selve EU-projektet. Det er kun cirka en tiendedel af vælgerne, der kan betegnes som hårde euroskeptikere. Det store flertal af befolkningen er

generelt positive eller pragmatiske i forhold til EU-samarbejdet, selv om flere i dag forholder sig afventende. Undersøgelser foretaget af Eurobarometer viser også, at danskerne hører til de mere proeuropæiske befolkninger på flere parametre. I Danmark er det således hele 73 pct. som benægter, at Danmark ville klare sig bedre uden for EU. Og på flere konkrete områder ønsker danskerne desuden mere EU, og ikke mindre EU. Et eksempel er det retlige område.

I YouGov meningsmålingen kan således ses, at et stigende antal danskere (54 pct.) er positive overfor at afskaffe retsforbeholdet eller at erstatte det med en tilvalgsordning. Spørgsmålet om Europol og det danske retsforbehold har i de seneste måneder været genstand for en intens behandling og diskussion i medierne, og på dette område forholder de danske vælgere sig konkret og pragmatisk til det europæiske samarbejde. Her har ja-siden gennem en øget offentlig debat været i stand til at overbevise hverken-eller danskerne, der på andre overordnede EU-spørgsmål ellers forholder sig mere afventende. Bortset fra udlændingepolitikken ønsker et flertal af danskerne, at Danmark inden for rammen af en tilvalgsordning bliver fuldgældigt medlem af det udvidede EU-samarbejde i Europol, den fælles europæisk anklagemyndighed, forbrugerbeskyttelse og EU's regler for virksomhedskonkurser, der berører flere medlemslande.

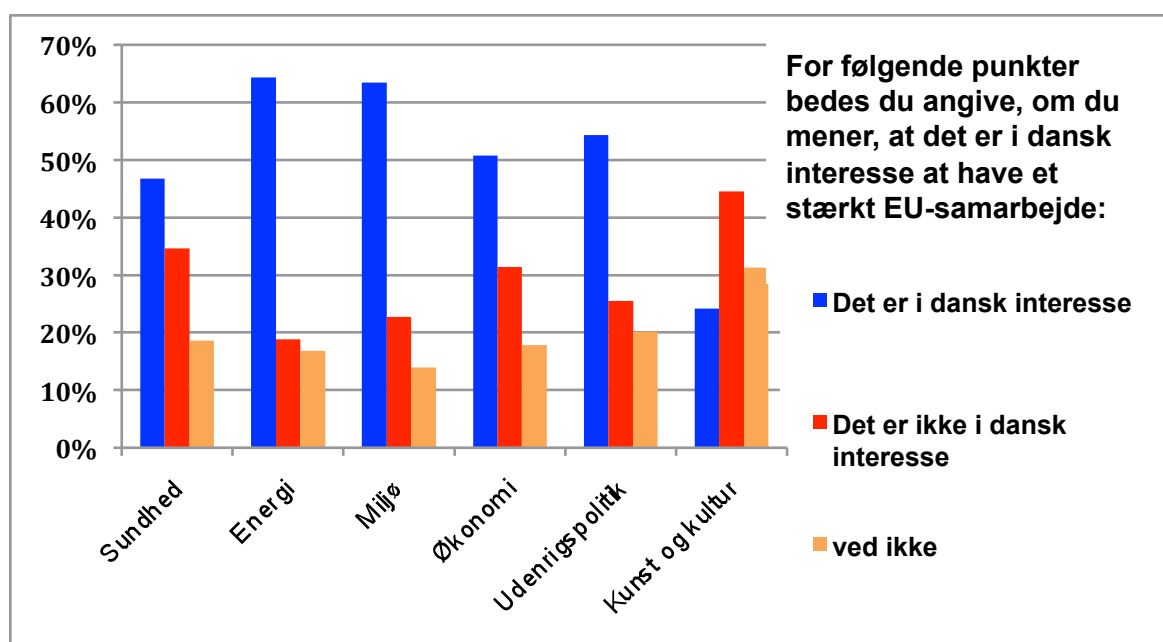
Danskernes syn på EU er præget af flere paradokser, hvor man tager stilling fra sag til sag. I den forstand sker der en vis normalisering af dansk europapolitik, hvor det er blevet legitimt både at være kritisk over for dele af EU, samtidig med at man på andre områder ønsker et stærkere europæisk engagement. Den største gruppe af vælgere har et pragmatisk og grundlæggende positivt syn på EU, men samtidig kan de f.eks. være tilhængere af at bevare forbeholdene. Kritik og engagement lever i stigende grad side om side, og det er kun en meget lille gruppe af supereuropæere eller superskeptikere, der udelukkende er positive eller udelukkende er negative i forhold til EU-samarbejdet.

Selv om mange udtrykker skepsis eller en afmålt holdning til EU, tegner der sig på flere konkrete områder et billede af en mere proeuropæisk befolkning, der på pragmatisk vis har accepteret, at det er vigtigt at samarbejde på tværs af nationalstaternes grænser. Mere end seks ud af ti danskere mener således, at det er i dansk interesse at have et stærkt EU-samarbejde om energi og miljø. 54 pct. vil gerne have et stærkt EU-samarbejde om udenrigspolitik, og 51 pct. siger det samme om det økonomiske EU-samarbejde. Det er kun mellem 19-31 pct. af vælgerne, der på de nævnte områder siger, at det ikke er i dansk interesse.

Når det gælder kunst og kultur, er det derimod kun en fjerdedel af vælgerne, som mener, at det er i dansk interesse at have et stærkt EU-samarbejde, mens næsten halvdelen af vælgerne siger, at det ikke er i dansk interesse. Kunst og kultur betragtes her som en vital opgave for nationalstaten (se figur 2).

Figur 2. Danskerne er proeuropære på mange områder

Danskernes holdning til forskellige dele af EU-samarbejdet, pct.

Kilde: YouGov meningsmåling for Tænketanken EUROPA, oktober 2014.

Suverænitet som holdepunkt

Holdningen til de 22 år gamle EU-forbehold er stadig relativt uanfægtet. Der kan mønstres et klart flertal for at bevare dem, så længe det stilles op som et suverænitetsspørgsmål. 65 pct. af danskerne ønsker at bevare forbeholdet overfor euroen, og sidste år var det også knap to ud af tre vælgere, der havde den holdning. I forhold til forsvarsforbeholdet ønsker 32 pct. at fjerne det, mens 41 pct. ønsker at bevare det. Der er lidt færre end sidste år, der ønsker at bevare forsvarsforbeholdet (52 pct. i september 2013), men der er stadig et solidt flertal for status quo.

Der er også et lignende flertal for at bevare retsforbeholdet, hvis der udskrives folkeafstemning i morgen, hvor man blot kan stemme ja eller nej. Men som før nævnt ændrer vælgernes holdning sig markant, hvis de får mulighed for at stemme om en tilvalgsordning, hvor Folketinget kan tage stilling fra sag til sag, for så vil der kunne mønstres et klart folkeligt flertal. Det gør en stor forskel om

debatten er en mere abstrakt suverænitetdebat frem for en konkret debat om en pragmatisk løsningsmodel.

Det er interessant at se på motiverne bag nej-sigerne. Tænketanken EUROPA har derfor stillet en række opfølgende spørgsmål, der kan bidrage til en dybere forståelse af, hvad der driver vælgerne. Den vigtigste forklaring er et spørgsmål om suverænitet og selvbestemmelse. 40 pct. af nej-sigerne til euroen mener, at "det er vigtigt at bevare for vores selvstændighed i Danmark, at vi bevarer kronen", og 30 pct. mener, at det kan "koste Danmark dyrt at være med i euroen".

I forhold til forsvarsforbeholdet er det væsentligste motiv for 30 pct. af nej-sigerne, at NATO gør EU's forsvarssamarbejde overflødigt, og 27 pct. af nej-sigerne er bekymret over, at "Danmark mister indflydelse på sin forsvarspolitik, hvis vi deltager i EU's forsvarssamarbejde".

Noget tyder også på, at danskerne er blevet mere skeptiske overfor, om Danmark har tilstrækkelig indflydelse i EU. Hvor 51 pct. af vælgerne i september 2013 mente, at Danmarks indflydelse er "tilpas", er det i dag kun 29 pct. Tilsvarende har 51 pct. af danskerne nu den opfattelse, at Danmark har for lille eller alt for lille indflydelse i EU. Utilfredsheden er med andre ord stigende.

Hvor det for et år siden var hele 63 pct., der betegnede EU som en demokratisk eller meget demokratisk institution, er det nu kun 36 pct. Årsagen til dette fald er ikke, at der nu er flere "hårde" euroskeptikere, der betragter EU som udemokratisk eller meget udemokratisk. Årsagen er, at andelen af hverken-eller danskere er steget markant til over en fjerdedel af vælgerne.

De unge er kommet i tvivl om værdien af EU

Der er en vis generationskløft i synet på EU. Den historiske bevidsthed og erfaring ser ud til at gøre en forskel. De ældre over 65 år, der er født i 1940'erne, og som enten har levet under Anden Verdenskrig eller er vokset op i de svære efterkrigsår, har en langt mere proeuropæisk bevidsthed end unge under 34 år, der knap nok kan huske, hvordan Europa så ud før Berlin-murens fald, hvor den kolde krig dominerede. Ikke mindst blandt de helt unge virker det som om, at der ved at opstå en vis ligegyldighed eller stigende træthed over for det europæiske projekt.

I september 2013 mente hele 77 pct. af de unge, at EU er godt eller meget godt for Danmark, men i dag er det kun 46 pct.¹ Det er ikke, fordi de unge er blevet euroskeptikere over en bred front. Næsten dobbelt så mange unge synes, at EU er godt for Danmark, end unge der mener, at EU er dårligt eller meget dårligt for Danmark. Men når man spørger mere ind til de unges holdninger, kan man se, at de på en række områder ikke er så positive over for EU som den ældre generation.

Det er kun 28 pct. af de unge under 34 år, der erklærer sig enig eller overvejende enig i, at det vil være godt for Danmark, hvis EU-samarbejdet bliver styrket, mens 46 pct. af de ældre over 65 år har den holdning. Sammenligner man med undersøgelsen i september sidste år, er der ikke de store ændringer i holdningerne blandt de ældre vælgere, men blandt de unge er der tale om et jordskred. Sidste år var hele 70 pct. af de unge overbeviste, om, at det vil være godt for Danmark, hvis EU-samarbejdet styrkedes. De unge oplever heller ikke, at EU har den store betydning for deres hverdag, da kun 27 pct. mener, at det sker i høj grad eller meget høj grad.

Mange efterlyser mere viden om EU

Danskerne ser stadig ud til at savne viden om EU. Kun 13 pct. af vælgerne føler, at de i høj grad eller i meget høj grad er informeret om EU. 44 pct. svarer i nogen grad, mens 39 pct. føler at de i mindre grad eller slet ikke er informeret om EU. Tendensen er tydeligere, når det gælder deres syn på mediernes dækning af EU. Kun 4 pct. mener, at der er for meget eller alt for meget fokus på EU i medierne. 37 pct. siger, at mediernes dækning er tilpas, mens 44 pct. siger, at der er for lidt eller alt for lidt fokus på EU i danske medier. Sammenlignet med september sidste år er der sket en lille forbedring, for dengang mente 53 pct. af danskerne, at der er for lidt eller alt for lidt fokus på EU i danske medier. Denne ændring må efter alt at dømme tilskrives det forhold, at årets valg til Europa-Parlamentet og de efterfølgende høringer af kommissærerne er blevet dækket grundigt af medierne.

Der er stadig relativt mange danskere, som føler, at de får for lidt at vide om EU. Hvis der var folkeafstemning i morgen ville halvdelen af danskerne primært hente deres informationer fra TV-Avisen, Nyhederne på TV2 og Radioavisen. 40 pct. siger, at de ville følge med i debat- og aktualitetsprogrammer på tv og i radio, mens kun 26 pct. ville søge viden i de landsdækkende aviser. Næsten lige så

---

¹ Bemærk her, at Megafon-undersøgelsen fra september 2013 opererer med en aldersinddeling fra 18-29 år, mens YouGov bruger aldersgruppen fra 18-34 år.

mange ville forsøge at *google* sig frem via diverse søgemaskiner på internettet, mens sociale medier som Twitter og Facebook med 4 pct. slet ikke kan følge med i kampen om borgernes opmærksomhed, hvor kun den yngre del af vælgerne bruger denne type medier til informationssøgning.

Selv om flere vælgere udtrykker tvivl eller måske forholder sig afventende til udvalgte EU-spørgsmål, viser den seneste debat om retsforbeholdet og forårets afstemning om den europæiske patentdomstol, at man gennem oplysning og debat kan få danskerne til at tage aktivt stilling. Danskernes holdninger til det europæiske samarbejde er stadig overvejende præget af pragmatisme i stedet for en mere abstrakt og ideologisk tilgang. Det europapolitiske landskab i Danmark befinder sig dog midt i et opbrud, hvor flere forholder sig afventende og efterlyser mere viden, og hvor vælgerne holdninger er under forandring.

Fem markante figurer i den danske EU-debat

Supereuropæeren er meget positiv i forhold til EU som politisk projekt, er overbevist tilhænger af et opgør med de danske unionsforbehold og er varm tilhænger af et udvidet samarbejde på alle områder. Supereuropæeren er også meget politisk interesseret. Han er typisk en mand med en lang universitetsuddannelse, han har en høj indkomst, han er funktionær eller selvstændig, og han bor i Hovedstaden. Han stemmer typisk på Radikale Venstre eller på Det Konservative Folkeparti.

EU-pragmatikeren tager konkret stilling til EU fra sag til sag, men har en grundlæggende positiv indstilling overfor ideen med et europæisk samarbejde og dansk deltagelse i det. EU-pragmatikeren kan typisk være funktionær, og der er mange pragmatikere i alderen 50-64 år, men også en del studerende. Pragmatikeren kommer såvel fra Hovedstaden som fra Region Syddanmark. Og stemmer typisk på partier som Venstre, Socialdemokraterne eller SF, men der er også en del radikale og konservative, som hører til her.

Hverken-eller danskeren er i tvivl, om det er bedst at følge de mere overbeviste EU-tilhængere eller de mere kritiske euroskeptikere. Hverken-eller danskeren forholder sig afventende og tager stilling fra sag til sag, når der er en offentlig debat om EU. I modsætning til den EU-positive pragmatiker vil hverken-eller danskeren hellere vente og se, hvordan tingene og debatten udvikler sig. Hun er typisk en yngre kvinde fra Midtjylland eller Nordjylland, der har en kortere uddannelse og en indkomst under gennemsnittet. Hun føler sig mindre informeret om EU end gennemsnittet, og hun er kun lidt eller slet ikke interesseret i politik.

Den bløde euroskeptiker er skeptisk overfor Den Europæiske Union, vil bevare forbeholdene, og det er svært at overbevise hende til at ændre holdning. Hun siger nej til øget EU-samarbejde, men hun ønsker dog fortsat dansk medlemskab af EU. Den bløde euroskeptiker har typisk kun en folkeskoleuddannelse eller en kortere uddannelse. Blandt euroskeptikere er der en overvægt af ufaglærte, arbejdsløse eller pensionister, og i de har i stigende grad en negativ holdning til det indre marked. Euroskeptikeren stemmer typisk på Dansk Folkeparti, Liberal Alliance eller Enhedslisten.

EU-modstanderen er stærkt negativ overfor EU og foretrækker, at Danmark melder sig helt ud. Han er kategorisk modstander af EU, og han synes, at EU bestemmer over for mange områder, og at Danmark har for lidt indflydelse. Han er typisk en mand i slutningen af 30'erne eller 40'erne, der bor på Sjælland. Han har kun en folkeskoleuddannelse, han er arbejdsløs og han har en lav indkomst. Hans interesse for politik svarer stor set til gennemsnittet af befolkningen, og han stemmer typisk på Dansk Folkeparti.